

- класів [Текст] / Г. Васянович // Вибрані твори: зб. наук. праць: в 6-ти т. Т. 6. – Львів: Сполом, 2012. – С. 314-320.
5. Голованова, Н.В. Соціалізація молодшого школяра як педагогічна проблема [Текст] / Н.В. Голованова. – СПб.: Спеціальна література, 1997. – 192 с.
 6. Гончаренко, С.У. Метод // Енциклопедія освіти [Текст] / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 486.
 7. Добрович, А.Б. Воспитателю о психологии и психогигиене общения: книга для учителей и родителей [Текст] / А.Б. Добрович. – М.: Просвещение, 1987. – 207 с.
 8. Зязюн, І.А. Естетичні регулятиви педагогічної майстерності [Текст] / І.А. Зязюн // Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред. О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 14-22.
 9. Карпенко, О.Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти: монографія [Текст] / О.Г. Карпенко / за редакцією С.Я. Харченко. – Дрогобич: Коло, 2007. – 374 с.
 10. Карпенчук, С.Г. Теорія і методика виховання: навчальний посібник [Текст] / С.Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 304 с.
 11. Костеловский, В. Принцип [Текст] // Философская энциклопедия: в 5 т. Т. 4 / гл. ред. Ф.В. Константинов. – М.: Советская энциклопедия, 1967. – С. 365.
 12. Мартинюк, І.В. Національне виховання: теорія і методологія [Текст]: методичний посібник / І.В. Мартинюк. – К.: ІСДО, 1995. – 160 с.
 13. Педагогика: учебное пособие для студентов пед. ин-тов [Текст] / Ю.К. Бабанский, В.А. Сластенин, Н.А. Сорокин и др.; под ред. Ю.К. Бабанского. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 479 с.
 14. Попова, С.И. Профессиональная подготовка педагога к реализации психотерапевтической функции в воспитании школьника [Текст] / С. И. Попова // Автореф. дисс... канд. пед. наук. – М., 1995. – 17 с.
 15. Соціологія: словник термінів і понять [Текст] / за заг. ред. Біленького Є. А. та Козловця М. А. – К.: Кондор, 2006. – 372 с.
 16. Социальная педагогика: курс лекций [Текст] / под общ. ред. М.А. Галагузовой. – М., 2000. – 416 с.
 17. Социальная педагогика: учебн. пособие для студ. высш. учеб. заведений [Текст] / под ред. В.А. Никитина. – М., 2000. – 272 с.
 18. Шевців З.М. Основи соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник [Текст] / З.М. Шевців. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

ОЛІФРЕНКО Л.В.,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та методики їх викладання Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат філологічних наук

УДК 801.561.1

МОВНА ЕСТЕТИКА ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ: КАТЕГОРІЙНІ ОЗНАКИ

Статтю присвячено мовній естетиці художнього твору. Особливу увагу приділено філософському та лінгвістичному аспектам поетичної мови, категоріальному статусу й структурі терміну «поетична мова», дається визначення терміну «мовна естетика».

Ключові слова: мовна естетика, художній твір, поетична мова, мовна естетика.

Статья посвящена языковой эстетике художественного произведения. Особое внимание уделено философскому и лингвистическому аспектам поэтического языка, категориальному статусу и структуре термина «поэтический язык», даётся определение термину «языковая эстетика».

Ключевые слова: языковая эстетика, художественное произведение, поэтический язык, языковая эстетика.

The object of this article is a lingual aesthetics. Special attention is accentuated on the philosophical and linguistic aspects of the poetic language, on the categorical status and structure «poetic language» term, the meaning of «the lingual aesthetics» conception is determined. The ability to create a due emotive-expressional foil is giving the poet the possibility to plant the main aesthetic categories both on the lexical and the syntactic level in the artistic language.

Key words: lingual aesthetics, poetic language, aesthetic categories, lexical and the syntactic level.

Постановка проблеми. Естетична функція мови художньої літератури виявляється у розгалуженій системі естетичних значень, що актуалізуються в різнотипних образних структурах тропеїчного та нетропеїчного характеру. Закони художньої семантики мають специфічні ознаки у поезії, драматургії та прозі. Тому актуальним постає

виокремлення домінуючих тенденцій естетичного перетворення слова у віршових текстах, що постають об'єктом цього дослідження.

Одні вчені (А. Єфімов, А. Горшков) пов'язують естетику мовних засобів з відображенням у мові прекрасного. Згідно з іншим підходом, естетичними слід вважати ті

функції, які здатні викликати в читача або слухача почуття задоволення (Н. Черемісіна). За концепцією Г. Винокура, Л. Новикова, В. Ковальова, естетика мовних знаків обумовлена різними перетвореннями в їхній семантиці. Існує погляд, згідно з яким естетичні властивості мовної одиниці ґрунтуються на її образно-асоціативних можливостях (Г. Винокур, Д. Шмельов, Л. Новиков, Л. Донецьких). У роботах деяких учених (Б. Ларін, Г. Бояринцева) виокремлюються такі естетичні властивості мовних елементів, як їхня новизна, несподіванка. Представники Празької лінгвістичної школи (Р. Якобсон та ін.) звертають увагу на те, що естетична функція мовних знаків обумовлена «установкою на вираз», тобто зосередженням, спрямованістю уваги на повідомлення заради нього самого, а не заради референта, контакту або адресата.

За допомогою всіх перелічених вище визначень можна визначити важливі аспекти естетичної функції мови. По-перше, естетична функція передбачає багатство та виразність мови, її відповідність естетичним смакам реципієнта. По-друге, вона перетворює текст у твір мистецтва (за допомогою різних художніх прийомів). Виразність мови або тексту може також досягатися різними фонетичними, морфологічними, словотвірними, лексичними способами.

Естетичними функціями володіють ті мовні одиниці, які здатні справляти естетичний вплив на людину як адресата мовлення. Сутність естетичних функцій мовних засобів полягає в тому, що вони здатні викликати в людині позитивні емоції (радість, здивування, захоплення і т.п.), детермінувати якщо й не завжди почуття задоволення, то, принаймні, почуття певної одухотвореності, обумовлене такими якостями цих одиниць, як новизна, образність, пластичність.

Щодо естетики мови, що виникає у ліричному творі, то естетичне перетворення слова у поезії, за Б.Ларінім, є максимальним порівняно з прозою та драмою [13]. Семантична та емоційна напруга у поетичному слові виникає завдяки наявності опосередковувального чинника між словом й образом у прозі й відсутністю подібного чинника у поезії, що О.Потебня називав дійсністю слова [16, с.77]. Якщо схему прозового дискурсу можна репрезентувати як триступеневу “*зміст – система образів – художній смисл*”, то в поезії вона матиме двоступеневий характер: “*система образів – художній смисл*”.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій.

Питання естетичної функції мови, актуалізація її значущості бере початок ще у працях Аристотеля. Увага автора “Поетики” зосереджувалася в основному не на семантичній (внутрішній) стороні художнього мовлення, а на т. зв. зовнішній (до уваги бралися евфонія слова, ритміка, фігури, типи

мовлення тощо). Навіть там, де йшлося про семантичну аргументацію термінів і категорій поетичного мовлення, перевага надавалася “зовнішнім” структурам і моделям, а не прирощенню смислу, не змінам семантичної ваги слова у словосполучках.

Важливими явищами у розвитку теоретичних поглядів на естетичну функцію художнього слова були праці Н.Буало “Мистецтво поетичне”, Г.-Е.Лессінга “Лаокоон, або Про межі малярства і поезії”, дослідження Д.Дідро.

Чимало своєрідного у витлумаченні естетичної функції зустрічаємо у працях українських вчених XVII-XVIII ст. Найглибше порушує це питання у своїх роботах Ф.Прокопович: “до якої б мови не вдався автор, він повинен говорити так, щоб брати за зразок чисту вживану мову” [18, с. 480].

На поч. XIX ст. мовознавство зайнялося розв’язанням проблеми слова і словосполук насамперед у функціональному плані. Вперше питання смислового наповнення слова у художніх творах було ґрунтовно розглянуто у працях видатного мовознавця О.Потебні. Його вчення про двоплановість слова, мови в художніх структурах і сьогодні не втратило своєї теоретико-пізнавальної ваги. Учений значну увагу приділяв зв’язку природної мови з мовою мистецтва. Торкаючись питання генезису мови й мистецтва, він відзначав, що слово й поезія зосереджують все естетичне життя народу, містять зародок інших мистецтв. Мова мистецтва і природна мова мають, за вченням О.Потебні, багато спільного, але вони не є тотожними. Мова мистецтва за своїм характером більш загальна порівняно з природною мовою. На цій основі ґрунтується універсалізм і багатозначність художньої умовності, що характеризує специфіку мистецтва у його зіставленні з іншими формами людської діяльності. Однак мова мистецтва неможлива без природної мови, оскільки “Мова у всьому своєму об’ємі і кожне окреме слово відповідають мистецтву, при цьому не лише за своєю стихією, а й за способом їхнього поєднання” [17, с. 19].

О.Потебня розглядав слово насамперед як “творчий акт мовлення, а не як комунікативну одиницю” [16, с. 19], виділивши у слові три структурні елементи:

- 1) “зовнішній знак значення” – єдність звуків;
- 2) “внутрішній знак значення” або “уявлення” – пряме значення;
- 3) “саме значення” – переносне, контекстуальне значення [11, с. 181].

Він звернув увагу головним чином на другий елемент, який назвав, за В. фон Гумбольдтом, внутрішньою формою слова. Образне значення слова, на його думку, розкривається у художньому контексті й особливо прозоро в поетичному, де його внутрішній зміст набуває гнучкості, варіативності,

починає жити особливим життям, поєднуючи старі й нові уявлення, наповнюючи їх новим змістом і цим самим створюючи новий образ (нову внутрішню форму).

Проголошений І.Франком наприкінці XIX ст. метод індуктивної естетики на чільне місце висував естетично використовуваний мовний матеріал твору. Вперше було звернено увагу на матеріальний та ідеальний аспекти слова в їхній органічній єдності з образом та ідеєю твору. Дослідник особливо наголошує на ролі зорових, слухових, дотикових, смакових і нюхових почуттів, наявних у мові художнього твору.

Якщо в концепції О. Потебні домінувало вчення про мистецтво мови, то в естетичній концепції І.Франка, крім уваги до мистецтва слова, з особливою силою виявлялася увага до естетичної функції мови, зокрема щодо поезії Т. Шевченка.

Зацікавлення гносеологічною природою мови й органічно пов'язаними з нею комунікативною та естетичною функціями (праці В. фон Гумбольдта, Х. Штейнтала, О. Потебні) у 2-й половині XIX – поч. XX ст. значно зросло. Думка В. фон Гумбольдта про мову як постійну “роботу духу, сутність в її почуттєвій і духовній значимості” [8, с.70], що зробила свій крок в естетичному напрямку, у Б.Кроче та К.Фослера була гіпертрофована й доведена до рівня естетичного ідеалізму. Саме К.Фослер зробив спробу “розчинити мову” в естетиці: “Історія мовного розвитку є не що інше, як історія духовних форм вираження...” [19, с. 239].

Французькі дослідники (Ш. Баллі, А. Сеше, Ж. Вандрієс) рішуче виступили проти спроби К. Фослера та його однодумців розчинити мову в естетиці та протиставити психологічні категорії граматиці. Наголошуючи на еволюції мовних образів, Ш.Баллі стверджує, що “мова завжди має потребу в образах..., самі образи створені для того, щоб служити природною функцією мови. ...нові образи безупинно і повсякчасно виникають лише тому, що необхідно замінити старі...”, тому “було б глибокою помилкою вважати, що образна мова – насамперед плід естетичних потреб нашого розуму і що до неї вдаються тоді, коли прагнуть повити свою думку в привабливу форму” [19, с. 239]. Навпаки, у самій національній мові – як системі – закладені властиві їй образи, засоби до творення мовної образності. Майстерність художника слова передбачає й потребує глибокого знання цієї природної образності, вміння використовувати її компоненти, засоби для створення своєї, індивідуальної образності, що становить його творчий почерк.

Розглядаючи поетичне слово як самоцінну реальність у її відношенні до буденної мови, варто звернутися до концепцій М.Хайдеггера та Г.-Г. Гадамера про онтологічну природу поетичного

тексту. Так, М. Хайдеггер констатує, що поезія – це “радше сон, ніж дійсність, радше гра словами, ніж велич дії. Вона є самою безневинністю і не тягне за собою жодних наслідків. Бо що ж може бути безпечнішим, ніж самі слова? Поезія... творить у царині мови, мова є її матеріалом” [21, с. 347]. Тому слово є суцим, поезія – це буття, і перше загрожує другому, бо “вона (мова) є небезпекою з небезпек, бо власне вона й створює саму можливість небезпеки. Небезпека – це загроза для буття з боку суцього” [21, с. 348].

Розгортання цієї думки, на наш погляд, є продуктивним для розуміння основоположних засад філософії поетичної мови. М.Хайдеггер конкретизує зміст цієї “загрози”, стверджуючи, що: “Лише мова вибудовує простір, у якому під загрозою є все буття, простір, у якому можна заблукати; таким чином, вона створює можливість втрати буття, тобто власне небезпеку... Лише там, де є мова, є світ... І, у свою чергу, лише там, де є світ, є й історія... Завдяки мові людина має можливість бути історичною. Мова... є чимось, що окреслює найвищі можливості самої людської природи” [21, с.349-352]. У такий спосіб М. Хайдеггер висловлює думку, що основою людського буття є мова, а “поезія як становлення буття є прамовою”, бо саме у поезії “людина зосереджується на самих основах власного існування” [там само, с. 357].

На початку XX ст. ряд лінгвістів (В. Виноградов, Б. Ларін, О. Пешковський, Л. Щерба, Л. Якубінський та ін.) порушили питання словесного оточення як умову, що породжує нові відтінки значень слів – “комбінаторні природження” (Б. Ларін), про естетичне значення як “потенційну величину”, про семантичні обертони слів, що не мають своїх знаків у художньому мовленні, про естетичне значення граматичного звучання думки, про естетичну “навмисність”, про незамкненість художнього уявлення, про мовну символіку як стимул до нових об'ємних асоціацій (В. Виноградов), про мовну тональність та багато інших словесно-художніх категорій. Власне, ці питання розвивалися у подальших дослідженнях з проблем естетики мови (праці М. Бахтіна, О. Білецького, Л. Булаховського, Г. Винокура, В. Жирмунського, Ю. Тинянова та ін.).

Розвиток наукових поглядів на естетичну функцію художнього слова у XX ст. (праці Л. Булаховського, В. Ващенко, В. Григор'єва, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюха, В. Карпової, І. Качуровського, А. Коваль, В. Кожина, О. Кондрашової, Г. Левченка, В. Масальського, В. Неборака, В. Ніколаєва, Л. Новикова, С. Павличко, М. Павлишина, П. Плюща, Л. Скрипник, П. Савчака, С. Саржевського, Л. Ставицької, Р. Харчук, В. Чабаненка та ін.) пов'язаний насамперед з дефінуванням поняття естетика мови тощо.

Мета дослідження. Головною метою цієї статті стало визначення поняття «мовна естетика» та з'ясування категорійних ознак мовної естетики художнього твору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Естетична функція мови та її зв'язок із мовною експресією виявляється найбільшою мірою в художній літературі, оскільки художня література – це мистецтво слова, це та галузь людської творчості, яка взагалі неможлива без естетично спрямованого й лінгвістично осмисленого слова, той різновид мовної дійсності, який розвивається на ґрунті використання всіх зображально-виражальних засобів мови з естетичною метою.

Так само як ми не можемо правильно проаналізувати у філософії поняття “об’єктивне” без його взаємозв’язку з поняттям “суб’єктивне”, так і в естетиці – прекрасне знаходиться у певному взаємозв’язку з потворним, а високе – з низьким, трагічне – з комічним [2, с.14]. Тому предмет естетики не можна обмежувати лише вивченням прекрасного чи величного.

Під мовною естетикою ми розуміємо закономірності реалізації загальномовних естетичних понять лаконічності, витонченості вислову, динамізму, змістовності тощо, специфіку вираження основних естетичних категорій – прекрасного і потворного, піднесеного й низького, драматизму, трагічного й комічного, героїчного тощо – мовними засобами.

Естетична функція мови багатогранна. Вона поширюється на всі сфери сприйняття суб’єктом навколишнього світу, оскільки це сприйняття, будучи інтелектуально-поняттєвим, виражається у слові, висловленні.

Розв’язання проблеми виразності мови багато в чому залежить від того, що розуміти під естетичним (гр. *aisthetikos* – почуття, сприймання). Так, В. фон Гумбольдт “заслугою” і “недоліком” мови вважав “не те, що здатна відобразити мова, а те, на що ця мова надихає і до чого спонукає завдяки власній внутрішній силі” [8, с.70]. За його концепцією, мова є активним посередником між світом і людиною, стає для народу органом мислення і сприймання, є батьком і вихователем усього високого і вишуканого, що притаманне людству. Однак ці особливості мови (високе і витончене) можна відчутти лише у зв’язному мовленні як частині мови, бо “кожна мова є актом її реального породження” [там само, с.324] і засобом вираження думок і почуттів людини.

Отже, естетична суть мови зумовлена творчою діяльністю народу, сумою почуттів, які він вклав у неї, й полягає у здатності збуджувати естетичні смаки й оцінки.

Багатьох послідовників В.Гумбольдта в цьому вченні привернуло увагу те, що кожна мова має “внутрішню форму”, яка ввібрала риси

національного менталітету. Так, І.Огієнко довів, що у мові позначився дух її носія – народу, що кожна мова – це вираз національної психіки, національного “Я”, і на основі цих положень вивів поняття культурності української мови [14, с.22].

Говорячи про естетичну специфіку мови, ми маємо на увазі два аспекти поняття “естетичне”. По-перше, естетичне часто розуміють як художнє, використовуючи ці слова як синоніми. По-друге, виходячи з первинного значення слова, під естетичним мають на увазі чуттєве, тобто здатність певним чином сприймати й бути сприйнятим почуттями. При виявленні естетичної специфіки поетичної мови ми маємо на увазі єдність цих двох аспектів: художнього й емоційного.

При дослідженні естетики мови важливим є питання: що слід відносити до естетики мови, а що – до естетики мовлення. Коли аналізується мова певного письменника, особливості його естетичного ставлення до мови, звичайно детермінуються його індивідуальною поетикою. Подібні особливості виступають як характерні риси мовлення певної особи й можуть бути далекими від естетичних ознак мови взагалі. У таких випадках говорять про естетику мовлення, а не про естетику мови. Саме таку естетику мови та естетику мовлення слід розрізняти. Перша належить до самих ресурсів та можливостей мови, а друга – до реалізації подібних ресурсів та можливостей у тому чи іншому тексті, у того чи іншого письменника.

Питання естетики мови – це не лише проблема мови художньої літератури, як звичайно вважають, це й проблема літературної мови загалом, в усіх її функціональних різновидах.

Мовна естетика у письменника (прозаїка чи поета) звичайно спирається не лише на нове у самій мові, але й на глибоке тлумачення й осягнення, осмислення наявних ресурсів мови, її прихованих деколи потенцій.

Естетика мови (чи, вужче, естетика художнього мовлення) є невіддільною від художності у широкому розумінні цього слова. Тому мовна естетика художнього твору в мовностилістичному плані є невіддільною від простоти й лаконізму, оригінальності й новизни вислову, від мовностилістичних засобів актуалізації та інтимізації вислову, від ідіоматичності не лише фразеологізмів, а й речень, абзаців, надфразних єдностей. Естетику мови творять елементи всіх рівнів мови – концептуального, лексичного, синтаксичного, фонетичного.

Відомо, що естетизація мови є однією з основ мовної експресії. Завдяки естетизації елементи мови глибше осмислюються, стають точнішими, яснішими, впливовішими, стилістично виразнішими.

Головною ознакою естетичності як філософської категорії є почуттєва оцінність.

Естетичне, емоційно-оцінне становлять нерозривний соціально-психологічний комплекс людської свідомості, а, значить, і мови [22, с.160]. Тому під час аналізу художнього твору з акцентуванням на його мовну естетику ми, говорячи про естетичне, обов'язково беремо до уваги й емоційне.

Мовна естетика, а відповідно й мовна експресія, що постає на ґрунті естетичного, притаманна всім формам, стилям і рівням загальнонародної мови. Вона, як і естетична функція мистецтва взагалі, спирається на уявлення людини про вищу естетичну цінність, тобто про прекрасне.

Перш за все мовна естетика виявляється при народженні нової, свіжої, образної думки, при мовотворчості (не тільки в художній літературі, а й у фольклорі, публіцистиці чи ораторському мовленні). Мова художнього тексту стає естетичною тоді, коли вона виходить з залежності від традицій, відокремлюється від звичайної та буденної мови.

До основних естетичних (лінгвостилістичних) прикмет художньої мови, або загальномовних естетичних категорій, належать: глибока змістовність, влучність, стилістична гнучкість і витонченість вислову; ритмічність, благозвучність (разом із благозвучністю та какофонією); інтонаційне багатство, полісемантичність, динамізм тощо. Всі ці категорії, діючи на реципієнта естетично, сприяють виникненню мовної експресії.

До експресивізації на естетичному ґрунті схильні елементи всіх структурних рівнів мови, але не однаковою мірою. Найбільшу "схильність до неї виявляють елементи лексичного й фразеологічного рівнів, меншу – словотворчого й фонетичного, ще меншу – граматичного" [22, с. 47].

Оскільки естетична свідомість письменника відбиває світ у формі естетично значущих, як правило, художніх образів, засобами формування й передачі цих образів виступають елементи мови, які організовуються в систему тропів. Найскладнішим, найдієвішим засобом естетизації й експресивізації художньої мови, на думку багатьох лінгвістів [6; 7; 22], є метафора.

В естетичному оформленні та в експресивному тонуванні художнього тексту неабияка роль належить також деяким стилістичним фігурам та прийомам, організації тексту, фонетичному рівню.

Говорячи про мовну естетику, не можна не згадати про так звану естетичну "зарядженість художнього тексту" [12]. "Естетична зарядженість художнього тексту витворює "силове поле", в якому "намагнічуються" навіть стилістично нейтральні, документальні чи будь-які інші елементи. Це "намагнічування" відбувається завдяки широкому образному звучанню твору, підтексту, практично невичерпним асоціативним зв'язкам тощо" [там само, с. 13].

Естетична функція мови є однією з основ мовної експресії. Все в мові, що є само по собі прекрасним, викликає уяву про незвичайне й небуденне і творить це прекрасне, незвичайне і небуденне, допомагає інтенсифікувати стилістичну виразність, творить різноманітні художні образи – прекрасні, потворні, піднесені чи низькі.

Особливістю мовної естетики художнього слова є те, що слово у тексті, наділене особливою естетичною функцією, є індивідуалізованим, неповторним за своїм використанням. Тому розкриття контекстуального значення, естетичної значущості мовних одиниць є одним із найважливіших завдань у дослідженні мовної естетики художнього тексту.

Естетична реальність, що розгортається у віршовому тексті, має важливі лінгвопоетичні параметри слова, серед яких визначаємо такі:

1. поезія безпосередньо зосереджується на слові, семантичне перевантаження якого створює ідеальні умови для конструювання поетичної реальності;
2. суперечність між практичною мовою щоденного спілкування та художнім образом світу у творчій уяві поета народжує передумови для естетичного перетворення слова у текст;
3. оригінальну концепцію функціонального ускладнення слова виклав Д.Лихачов, стверджуючи, що поезія є "мистецтвом подолання слова" – подолання його звичайного смислу та розкриття в слові його "надсмислової" сутності.

Функція слова в художній мові неначе бореться з множинністю значень, долає їх, з'являється наперекір їм. Це "наперекір" теж є важливим елементом художності, бо художнє слово динамічне, воно потребує особливого акцентування цієї динамічності, цієї боротьби" [10, с. 113-114].

У літературі поширився термін "естетичне значення", введений Б.Ларінім, що визначається як потенційний смисловий елемент, який сприймається реципієнтом, але не має свого знаку в мові й утворюється зі взаємодії сукупності слів [13]. Художня семантика поетичного слова виражається тією сукупністю слів, що є адекватною художньо-тропеїчним та нетропеїчним синтагмам, які контролюють цільність авторського образу й довжина яких є достатньою для вичерпної інтерпретації значення.

Висновки. Таким чином, слова, реалізуючи естетичні потенції у художньому тексті, розсувають межі матеріально-чуттєвої дійсності й можуть відкривати у цій дійсності невідомі мові смислові цінності, моделюють семантику можливих світів, що зрештою є адекватними онтологічній сутності поезії як іншій, самоцінній реальності.

Естетична функція мови полягає головним чином у тому, що вона є першим джерелом культури, знаряддям і водночас матеріалом створення культурних цінностей. Існування мови у

фольклорі, красному письменстві, театрі, пісні тощо дає безперечні підстави стверджувати, що вона є базисом культури. Ось чому виховання відчуття краси мови постає основою естетичного виховання.

Список джерел:

1. Арнаудов, М. Психология литературного творчества [Текст] / М. Арнаудов. – М.: Прогресс, 1970. – 654 с.
2. Бровко, М.М. Предмет эстетики і мовознавство: Конспект лекцій з курсу естетики [Текст] / М.М. Бровко. – К.: КДЛУ, 1994. – 24 с.
3. Будагов, Р.А. Писатели о языке и язык писателей [Текст] / Р.А. Будагов. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 289 с.
4. Возняк, Т. Тексти та переклади: семантичний простір мови; одвічні запитання [Текст] / Т.Возняк. – Харків: Фоліо, 1998. – 666 с.
5. Гадамер, Г.-Г. Про вклад поезії в пошук істини // Возняк Т. Тексти та переклади [Текст] / Г.-Г Гадамер. – Х.: Фоліо, 1998. – С. 380-391.
6. Глазунова, О.И. Логика метафорических преобразований [Текст] / О.И.Глазунова. – СПб: Филологический факультет СПбГУ, 2000. – 190 с.
7. Грицютенко, І.Є. Естетична функція художнього слова в українській прозі 30-60 років 19 ст. [Текст] / І.Є.Грицютенко. – Львів: Вид-во Львівського ун-ту, 1972. – 299 с.
8. Гумбольдт, фон В. Избранные труды по языкознанию [Текст] / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – С. 70, 324, 329.
9. Жирмунский, В. Теория литературы. Поэтика. Стилистика [Текст] / В.Жирмунский. – Л.: Наука, 1977. – 443 с.
10. Лихачев, Д.С. Заметки и наблюдения: Из записных книжек разных лет [Текст] / Д.С. Лихачев. – Л.: Сов. пис., 1989. – 558 с.
11. Потебня, О.О. Эстетика і поетика слова: Збірник [Текст] / О.О.Потебня. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с.
12. Ткаченко, А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) [Текст] / А. Ткаченко. – К.: Правда Ярославичів, 1998. – 448 с.
13. Ларин, Б.А. Эстетика слова и язык писателя. Избранные статьи [Текст] / Б.А. Ларин. – Л.: Худ. лит., 1974. – 443 с.
14. Огієнко, І. Українська культура [Текст] / І.Огієнко. – К.: МП “Абрис”, 1991. – 272 с.
15. Пешковский, А.М. Вопросы методики родного языка, лингвистики и стилистики [Текст] / А.М. Пешковский. – М.–Л.: Госиздат, 1930. – 411 с.
16. Потебня, А.А. Из записок по русской грамматике: В 4-х т. [Текст] / А.А. Потебня. – М.: Просвещение, 1968. – Т. 3. – 551 с.
17. Потебня, А.А. Эстетика и поэтика [Текст] / А.А.Потебня. – М.: Искусство, 1976. – 614 с.
18. Прокопович, Ф. Риторика [Текст] / Ф. Прокопович. – К.: Труды Киевской духовной академии, 1858. – 564 с.
19. Фослер, К. Позитивизм и идеализм в языкознании [Текст] / К.Фослер // В. Звегинцев. История языкознания XIX и XX веков в очерках и извлечениях. – М.: Учпедгиз, 1960. – Ч.1. – С. 189-256.
20. Франко, І.Я. Из секретів поетичної творчості [Текст] / І.Я. Франко. – К.: Рад. письменник, 1969. – 267 с.
21. Хайдеггер, М. Гельдерлін та сутність поезії [Текст] / М. Хайдеггер // Т. Возняк. Тексти та переклади. – Х.: Фоліо, 1998. – С. 345-360.
22. Чабаненко, В. Основи мовної експресії [Текст] / В. Чабаненко. – К.: Вища школа, 1984. – 167 с.

МАМОНОВА О.І.,

викладач кафедри іноземних мов
Донецького юридичного інституту
МВС України

УДК 378.-05736

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРАВООХОРОНЦІВ

У статті розглядається актуальна проблема сучасної методики навчання іноземної мови, пов'язана з використанням мультимедійних технологій у професійно-орієнтованій мовній підготовці курсантів навчального закладу системи МВС України. Також наводиться деякий досвід викладання англійської мови для майбутніх офіцерів-правоохоронців за контекстною моделлю навчання, що дозволяє покращити якість їх навчання та виховання.

Ключові слова: методи навчання, педагогічна технологія, професійно-орієнтоване навчання, контекстний підхід, мультимедійні технології.

В статті рассматривается актуальная проблема современной методики обучения иностранному языку, связанная с использованием мультимедийных технологий в профессионально-ориентированной языковой подготовке курсантов учебного заведения системы МВД Украины. Также приводится некоторый опыт преподавания английского языка для будущих офицеров-правоохранителей по контекстной модели обучения, что позволяет улучшить качество их обучения и воспитания.

Ключевые слова: методы обучения, педагогическая технология, профессионально-ориентированное обучение, контекстный подход, мультимедийные технологии.